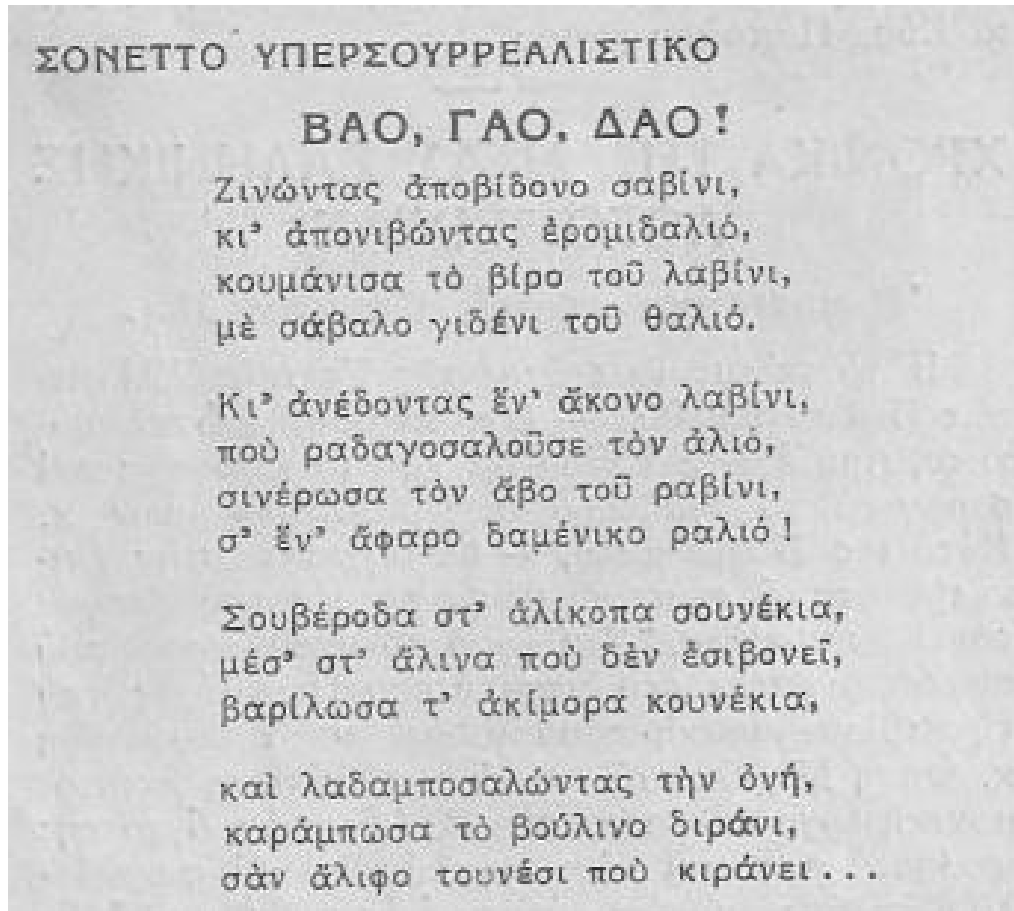

- ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
- ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ποίημα του Ν. Λαπαθιώτη

Μορφήματα που μπορούμε να εντοπίσουμε;

Ποια ιδιότητα του γλωσσικού σημείου παραβιάζεται ;

Ι. Παράδειγμα σύνδεσης της μορφολογίας με κοινωνικά φαινόμενα

Το παράδειγμα του σεξισμού στην γλώσσα:

Ανάλυση σε μορφολογικό επίπεδο ανάλυσης αλλά και σε συνδυασμό με τη συντακτικό και το σημασιολογικό ή και το πραγματολογικό επίπεδο (χρήση)

Παρουσιάστηκαν στο μάθημα τα εξής κείμενα:

1. Από Κακριδή: 6. Ανισότητα (σελ. 4-5)

Εδώ δεν έχουμε ανισότητα στην αντιμετώπιση της γλώσσας, αλλά ανισότητα στο πώς αντιμετωπίζει η ίδια η γλώσσα, μέσω των ομιλητών που τη διαμορφώνουν και τη

χειρίζονται, τις διάφορες ομάδες και τα άτομα: οι κοινωνικές διακρίσεις εγγράφονται δηλαδή απευθείας στον κώδικα και στη χρήση που του γίνεται.

Η περίπτωση του φύλου

Συνολικά, μπορούμε να πούμε ότι η γλώσσα καταγράφει διαφορετικά τα δύο φύλα, τόσο στο επίπεδο του γλωσσικού συστήματος και των δυνατοτήτων έκφρασης που μας παρέχει όσο και στο επίπεδο της χρήσης του, στο πώς χρησιμοποιούνται δηλαδή τα στοιχεία ακόμη και σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν εναλλακτικές επιλογές έκφρασης.

Η ιεραρχημένη διαφορά άνδρα και γυναίκας αποτυπώνεται έτσι στη γλώσσα με πολλαπλούς τρόπους:

αποσιωπώντας και αποκρύπτοντας τη γυναίκα, τοποθετώντας την δεύτερη στη σειρά, δίνοντας σε θηλυκές λέξεις ή καταλήξεις αρνητικό περιεχόμενο κλπ.

Η ανισότητα, η οποία και εδώ αφορά κοινωνικές ομάδες ομιλητών και ομιλητριών, διαχέεται αυτή τη φορά στο ίδιο το σύστημα και τα στοιχεία του, ενώ αναπαράγεται μέσα από αυτό και από την οπτική που υπαγορεύει στους χρήστες του.

Στο μορφολογικό επίπεδο πρώτα, βλέπουμε ότι πολλά λεξιλογικά στοιχεία δεν σχηματίζουν θηλυκό με ξεχωριστή κατάληξη (ο και η θεατής, αλλά ο ακροατής-η ακροάτρια), ιδιαίτερα μάλιστα σε διάφορα επαγγέλματα υψηλού κύρους: η εισαγγελέας, η πρωτοδίκης, η τμηματάρχης, η δακτυλογράφος και τόσα άλλα δεν έχουν ακόμη σχηματίσει θηλυκό τύπο, παρόλο που, γενικά, η γλωσσοπλαστική δραστηριότητα σε άλλους τομείς (π.χ. στην τεχνολογία ή στις επιστήμες) είναι πολύ δημιουργική («γιατί δεν υπάρχουν βουλευτρίες, παρά μόνο χορεύτριες;», ρωτά η Φραγκουδάκη 2005). Έτσι, η γυναικεία ιδιότητα και ταυτότητα δεν αποκτά στο επίπεδο αυτό τη δική της έκφραση, αλλά εκφράζεται μέσω καταλήξεων που κανονικά δηλώνουν το ανδρικό φύλο.

Ακόμη όμως και όταν υπάρχει, η θηλυκή κατάληξη λειτουργεί πολλές φορές αρνητικά, δημιουργώντας υποτιμητικές συνυποδηλώσεις σε πολλά θηλυκά επαγγελματικά ή τίτλους και αξιώματα: η πρόεδρος - η προεδρίνα, η υπουργός - η υπουργίνα, η βουλευτής - η βουλευτίνα, η πρύτανης - η πρυτάνισσα, η γιατρός - η γιατρίνα, η δικηγόρος - η δικηγορίνα, η αρχιτέκτων - η αρχιτεκτόνισσα, η ταξιτζής - η ταξιτζού, η θυρωρός - η θυρωρίνα (αλλά: ο φούρναρης - η φουρνάρισσα, ο μανάβης - η μανάβισσα).

Η διαφορά γοήτρου που σηματοδοτεί εδώ η θηλυκή κατάληξη δημιουργεί μια

διπλή παγίδα: αν χρησιμοποιήσουν τη θηλυκή κατάληξη υποβιβάζεται το κύρος τους, αν όχι δαιωνίζουν τη δήλωσή τους μέσω αρσενικού μορφήματος (βλ. Τριανταφυλλίδης 1963, Παυλίδου 1984, 1990-91, 2002, Κριαράς 1987, Τσοπανάκης 1994: 260 κ.εξ., Μακρή-Τσιλιπάκου 1989, 1996, Χάρης 2003, ...)

Σε **σημασιολογικό – μορφολογικό** (παραγωγή-σύνθεση) επίπεδο ανάλυσης : γυναικοδουλειά, γυναικούλα, ανδρείος, αντρειωμένος, επάνδρωση, κλπ.

Σύνταξη – μορφολογία: οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι όλοι εδώ. Οι φοιτητές (συμπεριληπτικό) χρειάζεται ....

2. **Γεωργαλίδου, Λαμπροπούλου, Σαρρή-Χασάν (2017):** Γλωσσικό ζήτημα, γλωσσικός συντηρητισμός & το 2^ο κύμα φεμινιστικής γλωσσολογίας: η αναφορά στη γυναίκα στην ελληνική γλώσσα

Ουσιαστικά επαγγελματών, υπερδιόρθωση/κατάχρηση του αρσενικού γένους στα δημόσια έγγραφα: διαφάνειες 9, 10, 17-20

II. Παράδειγμα σύνδεσης της μορφολογίας με ιδεολογικά ζητήματα:

Παρουσιάστηκε το παρακάτω άρθρο, σχετικά με τη χρήση λόγιων και μη λόγιων τύπων στον ελληνικό τύπο :

3. **Κόλλια, Σοφίου, Φούρλαρη, Μοσχονάς (2013)** Η λόγια μορφολογία στον ελληνικό Τύπο: Δείκτης ιδεολογικής ή υφολογικής διαφοροποίησης;

4. Σύντομη παρουσίαση του άρθρου εκπαιδευτικού σε ημερήσια εφημερίδα (2013), σχετικά με τα αρχαιοκλίτα ρήματα (τα οποία σχολιάσαμε) –και άλλα ζητήματα μορφολογίας, αλλά και σύνταξης, και σημασιολογίας (θα επανέλθουμε στο άρθρο στην ανάλυση λόγου)

Έγινε αναφορά για το επόμενο μάθημα (συμπληρώνουμε στοιχεία σημασιολογίας και σύνταξης): πώς σχηματίζονται τα στερεοτυπικά είδη μέσω διαφορετικών μορφολογικών, συντακτικών, σημασιολογικών χαρακτηριστικών, με παραδείγματα τη γλώσσα των σπορ και τη γλώσσα των δελτίων καιρού.

Ή αλλιώς πώς ανιχνεύοντας τα χαρακτηριστικά αυτά μπορούμε να κατανοήσουμε των σχηματισμό διαφορετικών ειδών κειμένων και ομιλίας.

Θα δώσουμε ορισμούς και όρους σημασιολογίας και σύνταξης μέσα από τα δύο ppt του κ. Μοσχονά (*Sports, Weather reports*).

Επίσης, στο επόμενο μάθημα, παρουσίαση-ανάλυση των άρθρων περί του νεολογισμού «γυναικοκτονία»

07.04.2024: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562968400/gynaikoktonia-i-anthropoktonia/>

14.04.2024: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562980028/gynaikoktonia-o-oros-kai-i-oratotita/>